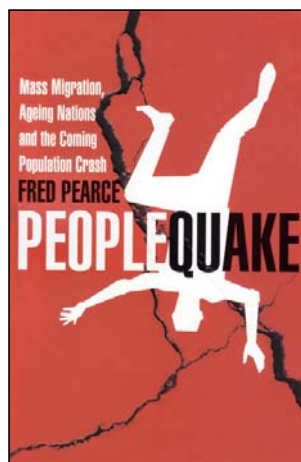

Kirja-arvosteluja

Fred Pearce: Peoplequake – Mass Migration, Ageing Nations and the Coming Population Crash. Eden Project Books, 2010. 342 s. ISBN:978-1-905-81134-2.

Fred Pearce on tunnustettu brittiläinen tietokirjailija, joka on saanut suurimmat kannuksensa ympäristökysymyksiin liittyvillä kirjoillaan. Toki hän on aikaisemmassa tuotannossaan sivunnut väestökysymyksiä, joten demografistakin asiantuntemusta on hänelle karttunut uran varrella.

Vaikka maapalloltamme löytyy tukku kriittisiä väestökysymyksiä, on julkaisu perusluonteeltaan optimistinen. Kirjaansa varten tekijä on haastatellut syntyvyyden, muuttoliikkeen ja kuolevuuden asiantuntijoita sellaisissa maissa, joissa väestölliset erityiskysymykset ovat viime aikoina nousseet esille.

Malthuksen pessimistinen väestöteoria saa kirjoittajalta melkoista kyytiä. Vaikka maapallon väestömäärä onkin kasvanut Malthuksen ennustamalla tavalla, siitä huolimatta maailman ruokatuotanto on pystynyt tuottamaan tarvittavan ravinnon. Esimerkkinä Pearce esittää Japanin, jota pidettiin toisen maailmansodan jälkeen kadotukseen tuomittuna: maa oli raunioina, raaka-ainetuotanto vähissä ja energiastakin oli pulaa. Japanin menestystarina valaa uskoa siihen, että muutkin maat selviävät, kunhan päätyvät korkeaan koulutukseen ja löytävät oman roolinsa globaalissa työnjaossa.

Kirjan teksti on pääsääntöisesti kirjoitettu vuosina 2008–2009, eli ennen euromaiden talouskriisiä. Kirjassa tarkastellaan perusteellisesti eteläisen EU-alueen väestön alhaista syntyvyyttä, ikääntymistä ja sitä kautta tapahtuvaa väestön oletettavaa vähenemistä. Esimerkiksi Italiassa hedelmällisyys on ollut jo viimeiset 30 vuotta alle luonnollisen uusiutumisen (n.

2.1 lasta / hedelmällisyysikäinen nainen). Espanjassa kehitys on samansuuntainen. Mikäli Italian hedelmällisyys pysyy nykyisellään ja maahanmuuttoa ei suositata, alenee maan väkiluku Pearcen esittämien laskelmien mukaan 86 % vuosisadan loppuun mennessä. Espanjassa suhdeluku on 85 % ja Saksassakin 83 %. Pitäisiköhän suomalainen kestävyysvaje-keskustelu viedä kipin kapin EU:n talousasioista päättävien neuvottelupöytään? Meidän kestävyysvaje-haasteemme ovat pieniä verrattuna eteläisen Euroopan vastaaviin.

Yhdeksi pitkän aikavälin ratkaisuksi syntyvyyden nostamiseksi kirjassa esitetään pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa ainakin perhepolitiikan osalta: sukupuolten välinen tasa-arvo, naisten korkeampi työllisyysaste ja toimiva perhepolitiikka olisivat Pearcen mukaan toimivia lääkkeitä alhaiseen syntyvyyteen. Kirjoittaja onkin oikeilla jäljillä, sillä väestötieteilijöiden laskelmien mukaan pohjoismaisen hyvinvointimallin on arvioitu kohottavan hedelmällisyyttä n. 10–15 %.

Pearce esittelee useita ns. menestystarinoita, joita kannattaisi miettiä Suomessakin. Yhtenä esimerkkinä hän tuo esille Ohiossa olevan Columbus-kaupungin, jonne on viimeisen 10 vuoden aikana muuttanut n. 40 000 Somaliasta paennutta. Maahanmuuttaneet somalit ovat tuoneet kaupunkiin yrittäjyyttä roppakaudella perustamalla noin 400 yritystä. Toisaalta somalinuorista 2000 opiskelee alueen korkeakouluissa. ”*We came from a war-torn country and didn’t trust each other. But we don’t have clans here. We try to live as one community, as Americans*”, toteaa eräs kirjoittajan haastatteleminen. Eli kotoutumista voi tapahtua ilman kotouttamispolitiikkaakin, kunhan yhdenmuokaistumisen tarve on on tarpeeksi suuri. Tämän amerikkalaistumisen paineen kokivat jo suomalaisetkin muuttaessaan maahan yli 100 vuotta sitten. Kirjasta ei käy selville pakolaisten koulutus- tai ammattitaita. Yhdysvaltalaiset viranomaiset ovat valinnoissaan tunnetusti aktiivisia koulutettujen suuntaan, suomalaisen pakolais- ja turvapaikkapolitiikan huomioidessa kaikki väestöryhmät.

Kuten alussa totesin, tekijä ei töräyttele tuomiopäivän pasuunaa – päinvastoin. Ihmiset tekevät ikääntyessään pidempää työuraa, Afrikka on vielä lähes ko-

konaan tehomatalouden ulkopuolella, uudet jalostetut ravintokasvit saattavat moninkertaistaa sadot ja pohjoismaainen perhepolitiikkaa on jo saanut ystäviä ainakin keskisessä Euroopassa. YK:n väestöennusteen mukaan lokakuussa 2011 maailman väkiluku rikkoi seitsemän miljardin rajan. Väestötieteilijät ovat varsin yksimielisiä siitä, että maailman väkiluku tuskin ylittää 10 miljardia. Kaikkiaan maailmassa lie-nee elänyt n. 100 miljardia ihmistä, heistä on elossa tällä hetkellä siis noin 7 %. Haaste on se, että kaikista 65–vuotta täyttäneistä ihmisistä tällä hetkellä elää 50 %. Miten sopeudumme muutamassa vuosikymmenessä ikääntyvien yhteiskuntaan – sen kertomisen Pearce jättää toisille tietokirjailijoille.

Kaikkiaan Fred Pearcen kirja on tärkeä ja huolellisesti tehty synteesi maapallon keskeisistä väestökysymyksistä. Alaan vihkiytyneelle teos on paikoin liian populaari - toisaalta kirjoittajan sujuva kynä ja perehtyneisyys teemaan antavat tekstille kantavuutta. Soisinkin teoksen kuluva nimenomaan opiskelijoiden, media-alan ammattilaisten ja yhteiskunnallisten päätöksentekijöiden käsissä.

Ismo Söderling

Lumio Milla: Hymyn takana – Thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 93. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere 2011. 142 s. ISBN 978-951-815-204-3. ISSN 1797-5743 ; 67.

Inhimillisen vuorovaikutuksen puute ja kohtaamattomuuden ongelma ovat koskettavia teemoja, jotka Milla Lumio tuo muiden teemojen ohella näkyviin Poliisiammattikorkeakoulun raportissaan ”Hymyn takana – Thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen” (2011). Lumio pohjaa raporttinsa thaimaalisten maahanmuuttajien ja suomalaisten viranomaistahojen haastatteluihin ja Poliisiasian tietojärjestelmän (PATJA) aineistoon vuosina 2009 ja 2010. Niiden avul-

la hän selvitti kulttuurienvälisen osaamisen hyviä käytäntöjä ja ongelmakohtia Pirkanmaan alueella.

Monikulttuurisuus konkretisoituu lukuina

Tutkimuksen kohderyhmän valinnan syyt käyvät selviksi tutkimuksen alussa. Thaimaalaiset maahanmuuttajat on valittu tutkimuksen kohderyhmäksi, koska he ovat Suomen kuudenneksi suurin maahanmuuttajaryhmä, mutta jonka viranomaiset ovat silti kokeneet melko näkymättömäksi ryhmäksi. Myös maahanmuuttajia koskeva perustilastotieto tulee esitellyksi, joten lukijan ei tarvitse tarkastaa edes Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrää muusta lähteestä.

Yleensä ottaen muutenkin Milla Lumion kirjoittama raportti etenee sujuvasti ja vikkellä. Jopa tutkimuksen kohderyhmä, thaimaalaiset naiset, tulee määritellyksi vaivattomasti ja helpotajuisesti Lumion tavassa esittää tilastoja. Vaikka teoksesta käy ilmi, että thaimaalaiset maahanmuuttajat ovat enimmäkseen naisia ja Lumion raportin haastateltavatkin ovat kah- ta lukuun ottamatta naisia, ihmettelen, miksi Lumio ei ota sukupuolta enemmän thaimaalaisen maahanmuuttajuuden kuvauksessa eikä analyysissä huomioon.

Teoksen johdanto-osassa monikulttuurisuutta problematisoidaan lyhyesti, mutta sillä pohjustetaan raporttia tarpeeksi. Lumio painottaa, ettei monikulttuurisuus ole itsestään selvä käsite, vaan yhteiskunnan eri tasoille ulottuva ilmiö. Hän esittää vastakkainasettelun Suomesta ja muista monikulttuurisista yhteiskunnista ja Euroopasta. Teoksen alkumetreillä käytössä ovat sellaiset termit kuin kulttuurienvälisyys ja kulttuurien välinen osaaminen. Niiden lisäksi kotouttaminen ja kotiutuminen ovat termejä, joista Lumion tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu.

Poliisiammattikorkeakoulun raporttisarjan formaattiin ei kuulu kirjoittajan esittelemine, jota oli- sin kaivannut. Myöhemmin selviää, että Milla Lumio-lla on sosiaalityöntekijän tausta ja kokemuksia maahanmuuttajatyöstä. Maahanmuuttajia hän on käsitel-lyt pro gradussaan, jossa hän tutki maahanmuuttajien parissa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä asiantuntijuudestaan ja työssä vaadittavas- ta osaamisesta.

Spesifisyyttä perustiedon ohella

Milla Lumion raportti vaikuttaa perustieto-oppaal- ta, jollaisia tarvitaan esimerkiksi maahanmuuttajiin liit-tyvässä koulutuksessa ja tiedottamisessa. Perustieto-

maisuuksia tulee näkyviin useissa kohdissa, joissa Lumio tarjoaa yleisiä tietoja käsittelemästään asiasta, kuten esimerkiksi tulkin käytöstä asiakaspalvelutilanteissa. Perustietomainen ote hälventyy välillä, kun Lumio tarjoaa mielenkiintoisempaa ja spesifimpää tietoa, kuten tulkin useista rooleista perustehtävän lisäksi. Voikin todeta, että Lumion raportti sekä puuduttaa perustietotason tekstillä sekä palkitsee lukijaa intensiivisillä ja tiukemmin asiaan perehtyneillä kohdilla. Näiden kahden tason välinen ero on raportissa huomattavan suuri.

Raporttia vaivaa tiedon paloittelu pieniin yksikköihin. Esimerkiksi luku thaimaalaisesta kulttuurista ja syistä siirtolaisuudelle on tynkämäinen. Sen olisi yhtä hyvin voinut yhdistää muihin lukuihin, joissa kulttuurisia asioita sivutaan. Raportissa esiintyy ajoittain häiritsevää toistoa. Toistosta saattaa olla apua silloin, kun lukija haluaa lukea kirjasta vain osan, niin hän tulee silti tietoiseksi Lumion korostamista asioista.

Kotoutumista käsittelevä luku alkaa akkulturaatioteorian esittelemisellä. Lumio jatkaa tästä maahanmuuttajien kokemuksiin syrjäytymiskokemuksiin. Ympäristörasismi, palvelusyrjintä ja työsyryntä vaikuttavat mielenkiintoisilta ilmiöiltä, mutta Lumio ei avaa näitä sen suhteen, mitä thaimaalaiset ovat kokeneet, vaan hän tyytyy sanomaan vain, että he eivät kokeneet näitä kaikkia. Lukijana jään miettimään, miksi tietyistä asioista paljastetaan vain nimeksi.

Useissa kohdissa raporttiaan Lumio nostaa esiin afrikkalaisten epäluottamuksen poliisia kohtaan. Lumio myös syventää tätä löydöstä kertomalla poliisin ja muslimien vuorovaikutuksesta ja esittämällä Ismo Hiltusen (2009) tutkimuksen tuloksen, jossa muslimivastaajilla oli pääsääntöisesti positiivinen kuva suomalaisesta poliisista.

Lumio viittaa useisiin tutkimuksiin läpi tekstin. Esillä ovat etenkin Pirkko Pitkäsen ja Satu Koukin (1999) tutkimus vieraiden kulttuurien kohtaamisesta viranomaistyössä ja Sari Hammar-Suutarin (2009; 2006) tutkimus kulttuurien välisestä viranomaistoinnista. Jostakin syystä tutkimuksiin viittaaminen jää erityisen vähälle viranomaisten haastatteluja käsittelevässä luvussa.

Thaimaalaiset naiset äänessä lyhyesti

Raportin mielenkiintoisin osuus alkaa thaimaalaisten haastatteluiden tuloksista kertovasta luvusta. Lumio on pystynyt jaottelemaan hyvän viranomaisen ominaisuudet kolmeen kategoriaan ihmeteltävän siistis-

ti. Myös huonon palvelun ominaisuudet on esitetty kahdessa kategoriassa. Tällainen tiukka kategoriointi on varmasti vaikeaa tehdä ja laittaa lukijan miettimään, ovatko haastatellut esittäneet kokemuksensa näin yksiselitteisesti. Mielestäni olisi syytä myös miettiä, mistä taustasta hyvää viranomaista selittävät tekijät ovat lähtöisin. Thaimaalaiset esimerkiksi kokivat hyväksi suomalaisen viranomaisen, koska Suomessa asiakkaan varallisuus ei vaikuta palvelun laatuun toisin kuin Thaimaassa. Näin siis kyseessä ovat pikemminkin järjestelmiin liittyvät kulttuuriset erot.

Hyvän viranomaisen kuvaus on erittäin lyhyttä. Esimerkiksi viranomaisen ystävällisyys esitellään yhdessä kappaleessa aiempaa toistaen. Mielenkiintoista on, etteivät thaimaalaiset pitäneet kulttuurientuntemusta merkityksellisenä viranomaisen ja asiakkaan kohtaamisessa. Thaimaalaiset haastatellut olivat korostaneet enemmän avoimuutta. Tämä on jälleen yksi aihepiiri, josta olisin halunnut tietää lisää, mutta johon kirjassa ei enempää paneuduttu.

Tämän lisäksi Lumio erittelee haastateltavien kokemuksia kotoutumisen ongelmia. Hän esittelee erilaisten ongelmien ohessa myös suoria lainauksia haastatelluilta. Linausten analysoiminen jää harmittavan kevyeksi. Lumio sanoo haastatteluaineiston olevan rikas ja moniteemainen, ja hän myöntää itsekin, ettei se tule hyödynnetyksi niin hyvin kuin sen monipuolisuus edellyttäisi. Kieli ja kommunikointi sekä työpaikka lukeutuvat thaimaalaisten kohtaamiin kotoutumisen ongelmiin, mutta niitäkin Lumio käsittelee enimmäkseen vain itsestään selvin argumentein.

Mitä hymyn takana on?

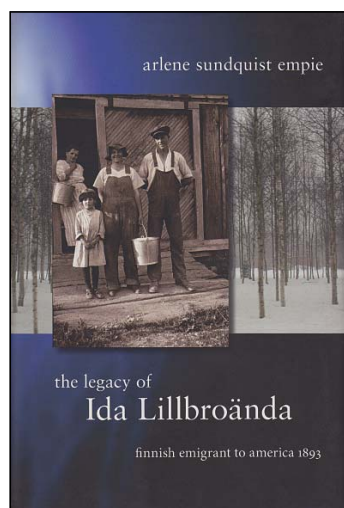
Viranomaisten haastatteluiden tulokset Lumio esittelee jälleen lyhyesti. Hän kuvaa useissa alaluvuissa, millaisena maahanmuuttajaryhmänä thaimaalaiset näyttäytyvät viranomaisille. Tämän lisäksi Lumio pohtii suomalaisen aviopuolison roolia thaimaalaisen naisen kotouttajana ja parisuhdeväkivaltaa kotoutumista haittaavana tekijänä. Esillä on samanlaisia teemoja kuin thaimaalaisilla haastatelluilla, kuten tulkin käyttö ja tietämättömyys palveluista. Viranomaisten mielipiteitä olisi voinut avata enemmän: nyt esimerkiksi thaimaalaisten tietämättömyys oikeuksistaan kuitataan Sisäasianministeriön maahanmuuttajaosaston toimenpidesuunnitelman (2009) tiivistelmästä thaimaalaisten naisten kotouttamisesta.

On sääli, ettei Lumio kirjoita enempää suomalaisesta aviopuolisosta kotouttajan roolissa, sillä viran-

omaisilta lainatut näkemykset vaikuttavat asiaan pe-rehtyneiltä ja positioituneilta. Viimein parisuhdeväki-valtaa käsitellessään Lumio esittää toimivampaa ana-lyysia. Kiihittävä on, että yhteen vetäessään maahan-muuttaja-asiakkaan kohtaamiseen liittyviä käytäntöjä Lumio liittää tekstin oheen haastattelunäkemyksiä.

Milla Lumion raportti tuottaa kuvan thaimaalai-sista sekä heidän elämästään ja ongelmistaan Suomes-sa. Vaikka raportti ei tarkastele thaimaalaisia naisia syväluotaavasti, se pääsee päämääränsä: thaimaalai-sen maahanmuuttajan elämää on helpompi yrit-tää ymmärtää. Lumio toivoo, että tutkimus antaa val-miuksia ja rohkeutta katsoa, mitä hymyn takana on.

Milla Pitkänen

Arlene Sundquist Empie: The Legacy of Isa Lillbroända. Finnish emigrant to America. Boulder Houe Publishers 2010. 263 s., ku-vitettu. ISBN 978-1-931025-05-8.

Kirja alkaa kuvauksella, miten Arlene Sundquistis-ta tuli sukunsa, esiäitinsä ja laajemmin suomenruot-salaisen identiteetin tutkija. Kuten hän itse toteaa, hän-nen kohtalonaan oli ryhtyä ”kertojaksi”, ja siksi hän sai 92-vuotiaalta tädiltään suuren pronssisen Kalevala-korun. Tästä kirjan juoni etenee pohtimalla, mitä suomenruotsalaisuus oikein on, mikä yhteys sillä on Ruotsiin ja Suomeen sekä suomalaisiin. Tekijä tarjo-aa kummankin maan kehityksestä ja suomalaisuuden aatteellisesta noususta kirjan edetessä mielenkiintoisia kuvauksia erityisesti ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta.

Elämäkertateos kertoo Ida Lillbroändasta, hänen kahdesta matkastaan Pohjois-Amerikkaan, mutta samalla myös hänen taustastaan Suomessa. Kohdehen-kilö on siis kruunupyyläinen Ida, joka lähti ensimmäi-sen kerran ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta Yhdysval-

toihin 17–vuotiaana vuonna 1893. Tulevan miehensä, myös ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta olevan John (Jo-han) Sundquistin hän tapasi Elyssä, Pohjois-Minneso-tan kaivosalueella vuonna 1893. Ida sai paikkakunnalta setänsä avulla työtä kotiapulaisena. Avioliitto solmittiin Telluridessa, Coloradossa vuonna 1895. Ida piti ”poi-kataloa” eli asuntola suomalaisille kaivosmiehille.

Monien muiden tavoin koti-ikävä oli kova, ja nuori perhe palasi Suomeen vuonna 1901, kuitenkin Yhdys-valtain kansalaisina. Seurasi toinen ja lopullinen siir-tolaismatka talvella 1902. Farmi perustettiin Washing-tonin osavaltion luoteisosaan Skagit Valley’hin vuon-na 1903. Washingtonin valtio onkin ollut yksi suomen-ruotsalaisten siirtolaisten eniten suosimia alueita. Vielä nykyisinkin suomenruotsalaisten yhdistystoiminta on alueella voimakasta. Skagit Valley tunnetaan nykyisin lähinnä vuosittaisista tulppaanifestivaaleistaan.

Kirjan kirjoittaja on Arlene Sundquist Empie, Idan tyttärentyttä, joka on aiemmin kirjoittanut tietokirjal-lisuutta, esseitä ja runoja kirjailijanimellä Sunnie Em-pie. Hän on osallistunut runsaasti kulttuuriharrastuk-siin ja järjestötoimintaan varsinkin länsirannikon suo-menruotsalaisissa siirtolaisjärjestöissä.

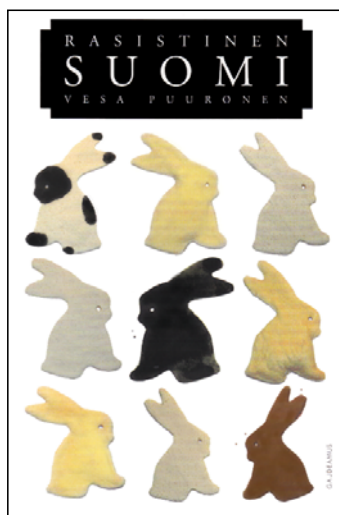
Arlene Sundquist kiinnostui omista juuristaan, ja hän halusi selvittää isoäitinsä vaiheita ja taustaa. Tä-mä johdatti hänet melko vaikeaselkoisen siirtolaisuu-den ja henkilöhistorian tutkimukseen, josta esimerk-kinä voidaan mainita hänen isoäitinsä sukunimen taustojen selvittelyn. Kirjoittajalle on annettava tun-nustus suuresta työstä sukujuuriensa selvittämiseksi. Kuten yleensä siirtolaisuuden tutkija, hänkin on jou-tunut tekemään todellista salapoliisityötä eri arkis-toissa ja kirjastoissa. Arlene Sundquist on käynyt iso-äitinsä kotiseudulla, nähnyt siellä olevan pienen joen, tavannut satakunta pikkuserkkua, vierailut seurakun-nan arkistoissa ja etsinyt aineistoa eri puolilta. Suure-na apuna on ollut hänen sukulaistensa kiinnostus siir-tolaisuuden historiaan ja omaan sukutaustaansa. Arle-ne Sundquist hyödyntää sukulaisverkostojaan laajasti ja käyttää Leona ja Esther-tätiensä tietoja ja kirjoituk-sia inspiraationsa lähteenä.

Teoksen keskeinen juoni on Idan henkisen perin-nön tutkiminen. Samalla esittäytyy myös suomen-ruotsalaisten toiminta länsirannikolla. Mielenkiin-toista on havaita tietoja, joissa suomenruotsalaisten ja ruotsalaisten eroja pohditaan. Näissä yhteyksissä tar-kastellaan ennen muuta tiettyjen traditioiden säilyt-tämistä, kahvinjuontia, kynttilänvaloa, juhannus- ja

joulujuhlia, haalitoimintaa ja monia muita seikkoja, jotka kantavat edellisten sukupolvien henkistä perintöä eteenpäin.

Idan tarina on mielenkiintoinen, hyvin kirjoitettu henkilöhistoria. Se on myös harvinainen kohdistuksessa suomenruotsalaista taustaa olevan naisen siirtolaishistoriaan. Kirja on kuvaus erään siirtolaisen vaiheista, vaikeuksien voittamisesta ja monista valinnoista, joita hän on joutunut tekemään. Ehkä mielenkiintoisin asia on kuitenkin se tapa, millä Arlene Sundquist Empie etsii omaa suomenruotsalaista identiteettiään nykypäivän Amerikassa isoäitinsä ja sukusensa kautta.

Auvo Kostiaainen

Puuronen Vesa: Rasistinen Suomi. Gau-deamus Helsinki University Press 2011. 286 s. ISBN 978-952-495-196-8.

Teoksella Rasistinen Suomi Vesa Puuronen tarkoituksena on viedä eteenpäin viime vuosina Suomessa voimakkaasti myllännyttä maahanmuuttokriittistä keskustelua. Kyseisessä keskustelussa rasismia ja sen lähikäsitteitä käytetään usein, mutta ilmiötä määritellään ja ymmärretään vähemmän. Puuronen avaa rasismia käsitettä sekä kuvaa sen eri muotoja Suomessa. Kirjan tavoite on selkeä ja kantaottava: tietoisuutta lisäämällä voidaan paremmin edesauttaa rasismia vastustamista. Teos pohjautuu tutkimusaineistoihin yli kymmenen vuoden ajalta.

Teoksessa kuvataan rasismi-käsitteen muutosta, muotoja ja 'käytäntöönpanoa' ajassa sekä teorioiden valossa. Historiallisista syistä rodun, rotusuhteiden ja rasismia tutkimusta on harjoitettu laajasti lähinnä Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Teorioita valotetaan havainnollistavien esimerkein, joita on poimittu

Puuronen omista haastattelumateriaaleista, verkkosivuilta ja esimerkiksi syyttäjänviraston dokumenteista. Vesa Puuronen käyttää tulkinnassaan muun muassa diskurssien analyysijä. Lisäksi teoksessa analysoidaan, missä määrin muun maailman keskustelut ovat sovellettavissa rasismia ymmärtämiseen suomalaisessa kontekstissa.

Kirjan kahdessa ensimmäisessä luvussa kuvataan rasismia tutkimuksen kehitystä ja pääsuuntia maailmalla ja Suomessa, sekä selvitetään ns. rodullistamisen yhteyttä rasismiin. Tutkimuksen pääsuuntauksista mainittakoon antisemitismi, fasismi, kolonialismi ja valkoisuuden tutkimus. Rodullistamisella tarkoitetaan 'representatiivista prosessia, jossa joistakin ihmisen piirteistä – usein ilmiön piirteistä – tulee tärkeitä'. Tärkeä huomio on se, että vaikka rodun biologisesta olemassaolosta ei ole yksimielisyyttä, käsitellään siitä huolimatta käytetään poliittisissa kiistoissa, ja että rasismi syrjinnän kattoterminä ei välttämättä liity pelkästään rotuun tai etnisyyteen. Puuronen kehottaa tiedostamaan, että rasismia ja fasismia yhtälö on nykyaikanakin mahdollinen.

1990-luvun konstruktionistisen käänteeseen myötä länsimaaisessa tutkimuksessa on siirrytty tarkastelemaan myös jälkimoderneja puhetapoja niin rodusta kuin etnisyydestä, kulttuurista ja uskonnosta. On siis tapahtunut siirtymä ns. vanhasta, biologisesta rasismista uusrasismiin, jossa rodun ja toiseuden merkityksiä tuotetaan vastakkainasetteluilla, esimerkiksi suomalaisten ja 'ryssien' välillä.

Kirjan kolmas luku tarkastelee nimenomaan venäläisvihan ja venäläisten rodullistamisen ilmiötä. Tällä hetkellä venäläiset ovat virolaisten ohella suurin maahanmuuttajaryhmä Suomessa.¹ Puuronen mukaan "kuullessaan sanan venäläinen moni suomensuomalainen ajattelee esimerkiksi prostituutiota, rikollisuutta, epäjärjestyksiä, hyökkäyshaluisuutta ja epähygienisyyttä. Venäläiset edustavat uhkaa ja vaaraa, jota vastaan suomalaiset on opetettu puolustautumaan". Yleistävät mielikuvat venäläisistä ovat sitkeitä. Luvussa tuodaan esille lainauksia venäläisten haastatteluista, joissa eritellään kokemuksia suorasta syrjinnästä ja syrjäytetyksi tulemisen tunteesta.

Teoksen neljännessä luvussa kuvataan ja teoretisoidaan saamelaisien kohtaamaa syrjintää rasistisena. Saamelaiset ovat olleet mitätöity ja vaiettu vähemmistö, jonka oikeuksia on poljettu ja jonka kulttuuria on väheksytty niin kirkon kuin koululaitoksen toimesta.

Kielen ja elämäntavan lisäksi heiltä on evätty oikeus perinteisten maidensa omistukseen ja hallintaan. Puurosen mielestä tämä jos mikä on riistokolonialismia.

Viidennessä ja kuudennessa luvussa tarkastellaan Suomen oikeuslaitoksen ja poliisin vaihtelevia tapoja käsitellä rasistisia rikoksia, sekä rasismia suomalaisessa politiikassa. Tässä kohdassa paneudutaan erityisesti Jussi Halla-ahon maahanmuuttokriittisen retoriikan ruotimiseen. Pääongelmana Halla-ahon blogiteksteissä nähdään epäloogiset sekä liian yksinkertaiset perustelut ilmiöille, jotka ovat tosiasiasa moniulotteisia, kuten esimerkiksi rikollisuuden ja etnisyyden väliset yhteydet.

Viimeisessä luvussa määritellään monikulttuurisuus-käsite, joka myös kärsii Puurosen mukaan käsitteellisestä epäselvyydestä Suomessa ja maailmalla. Monikulttuurisuutta voidaan pohtia siitä näkökulmasta, minkälaista väestöä Suomessa on ja kuinka paljon. Toiseksi voidaan analysoida, minkälaisia oikeuksia eri ryhmiin luokitelluilla ja/tai kuuluvilla yksilöillä Suomessa on. Puuronen korostaa, että Suomessa harjoitettu monikulttuurisuuspolitiikka kohtelee erilaisia vähemmistöjä – vanhoja ja uusia - eri tavoin. Hän pohtii lopuksi ei-rasistisen monikulttuurisen yhteiskunnan mahdollisuuksia. Puuronen visioi hyvinvointia tasaisesti jakavan yhteiskunnan, jossa on ymmärretty luopua deterministisistä kulttuurikäsitteistä.

'Rasistinen Suomi' on kaikessa kantaottavuudessaan selkeä ja asiallinen sosiologinen tietokirja. Kysymyksiä herää kuitenkin paikoin esiintyvistä teoreettisista epäjohdonmukaisuuksista. Teosta on toisaalla kritisoitu 'rasismi' -termin ylivenytetystä käytöstä vaikkapa venäläisviitsien rodullisuudesta.² Muutamassa kohdassa rasismi-termin voisi myös yksinkertaisesti korvata sanalla 'syrjintä'. Lisäksi olisi kiinnostavaa tietää, miksei kirjassa ole omistettu lukua esimerkiksi Suomen romaniväestöstölle. Puuronen on Straniuksen haastattelussa kuitenkin todennut, että saamelaiden asemasta on ainakin syytä kirjoittaa,

koska heistä ei ole tästä näkökulmasta aikaisemmin Suomessa kirjoitettu.³

Kirja on ajankohtainen maahanmuuttoon liittyvän mediahopen ansiosta. Nykyisessä maailmantilanteessa monikulttuurisuus julistetaan kuolleeksi ja epäonnistuneeksi yritykseksi politiikkojen toimesta. Toisaalta eri valtiot esittävät anteeksipyyntöjään omista maissaan tapahtuneista pitkäaikaisista vähemmistöryhmien sortotoimenpiteistä. Olisi toivottavaa – ottaen huomioon tämän tyyppisen kirjan varsin myöhäisen tulemisen suomalaiseen keskusteluun – että sen sanoma 'valtavirtaistuisi' myös muiden kuin maahanmuuttokysymysten parissa toimivien tietoisuuteen. Esimerkiksi kritiikissään Halla-ahon kirjoittelua kohtaan Puuronen ei juuri jätä kiviä kääntämättä.

Samalla voidaan kysyä, että onko Rasistinen Suomi vain yksi monista 'valkoisen miehen' puheenvuoroista. Perusteellisuudestaan ja valaisevista haastatteluesimerkeistä huolimatta teoksesta puuttuu monisäikeisempi toiseuden kokemus ja ääni niistä arkipäivän tilanteista, joissa rasismia tehdään ja on tehty, myös valkoisuutta vastaan. Nykypäivänä rasismin määrittelyn yhtenä rajapintana voisi olla myös kiinnostuksen puutteesta johtuva melko passiivinen haluttomuus olla tekemisissä 'toisten' kanssa ja välttely, tai jopa hyväntahtoinen tietämättömyys ja kuplassa eläminen.

Sirkka Komulainen

¹Tilastokeskus, 2011 URL: http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp luettu 7.11.2011.

²Esim. Kähäri, O. 2011; Jyväskylän Yliopisto, URL: http://kans.jyu.fi/lehti/2011-1/kirjat_puuronen/view luettu 5.11.2011.

³Stranius, P. 13.9.2011, URL: <http://agricola.utu.fi/julkaisut/kirja-arvostelut/index.php?id=1801> luettu 5.11.2011.